

Imię i nazwisko

Klasa Grupa A

1. Uzupełnij tabelę, wpisując brakujące informacje na temat przywilejów szlacheckich.

	Miejsce wydania	Rok wydania	Wystawca	Przywilej nadany szlachcie w zamian za...	Treść
a)	Cerekwica i Nieszawa	Kazimierz Jagiellończyk
b)	1501	możliwość dziedziczenia tronu po zmarłym bracie

2. Podaj dwie kompetencje sejmku walnego w XVI w.

—

—

3. Wymień trzy postulaty ruchu egzekucyjnego dotyczące Kościoła (K), Prus Książęcych (PK) i sejmku (S).

K —

PK —

S —

4. Na podstawie cytowanego fragmentu tekstu oraz wiedzy pozazródłowej wymień trzy charakterystyczne cechy ustroju demokracji szlacheckiej.

Jerzy Topolski o roli średniej szlachty w Rzeczypospolitej epoki wczesnonowoczesnej
Wspomniana aktywizacja szlachty przyczyniła się do ugruntowania w Polsce ustroju demokracji szlacheckiej, opartego na zasadzie równości prawnej i politycznej wszystkich przedstawicieli stanu szlacheckiego, który w Polsce – ze względu na specyficzne procesy rozwojowe w wiekach średnich – był kilkakrotnie liczniejszy aniżeli w krajach zachodniej Europy (obejmując około 8–10% ogółu ludności). Centralną instytucją, poprzez którą realizowała się zasada demokracji szlacheckiej, był sejm oraz powiązane z nim lokalne zgromadzenia szlachty, czyli sejmiki. Początek XVI wieku, a w szczególności ustawa Nihil novi z 1505 roku oznaczały zakończenie procesu kształtowania się owego systemu parlamentarnego.

J. Topolski, *Rzeczpospolita Obojga Narodów 1501–1795*, Poznań: Wyd. Poznańskie, 2015, s. 37–40.

.....

.....

.....

Imię i nazwisko

Klasa Grupa B

1. Uzupełnij tabelę, wpisując brakujące informacje na temat przywilejów oraz uprawnień nadawanych szlachcie.

	Miejsce wydania	Rok wydania	Wystawca / Panujący	Przywilej wydany w zamian za ...	Treść
a)	1496	zgodę szlachty na wyprawę mołdawską
b)	Radom	Aleksander Jagiellończyk

2. Wyjaśnij, jakie znaczenie miało przeprowadzenie przez Zygmunta Starego elekcji *vivente rege*.

.....
.....
.....

3. Wymień trzy postulaty ruchu egzekucyjnego dotyczące królewszczyzn (K), Litwy (L), urzędów (U).

K –

L –

U –

4. Na podstawie cytowanego fragmentu tekstu oraz wiedzy pozaźródłowej wymień trzy charakterystyczne cechy ustroju demokracji szlacheckiej.

Jerzy Topolski o roli średniej szlachty w Rzeczypospolitej epoki wczesnonowożytnej
Wspomniana aktywizacja szlachty przyczyniła się do ugruntowania w Polsce ustroju demokracji szlacheckiej, opartego na zasadzie równości prawnej i politycznej wszystkich przedstawicieli stanu szlacheckiego, który w Polsce – ze względu na specyficzne procesy rozwojowe w wiekach średnich – był kilkakrotnie liczniejszy aniżeli w krajach zachodniej Europy (obejmując około 8–10% ogółu ludności). Centralną instytucją, poprzez którą realizowała się zasada demokracji szlacheckiej, był sejm oraz powiązane z nim lokalne zgromadzenia szlachty, czyli sejmiki. Początek XVI wieku, a w szczególności ustawa Nihil novi z 1505 roku oznaczały zakończenie procesu kształtowania się owego systemu parlamentarnego.

J. Topolski, *Rzeczpospolita Obojga Narodów 1501–1795*, Poznań: Wyd. Poznańskie, 2015, s. 37–40.

.....
.....
.....

11. Kształtowanie się demokracji szlacheckiej

Zakres rozszerzony. Model odpowiedzi

Nr	Grupa A	Grupa B	Punktacja
1.	<p>a)</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1454 – w zamian za udział szlachty w wojnie trzynastoletniej – np. bez zgody sejmików (na których obradowała szlachta) władca nie mógł ustanawiać nowych praw i zwoływać pospolitego ruszenia; król zobowiązał się również do nienakładania nowych podatków nadzwyczajnych bez akceptacji szlachty <p>b)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mielnik – Aleksander Jagiellończyk – np. król przekazał władzę w kraju i prawo kontroli monarchy senatowi, złożonemu z możnowładztwa świeckiego i duchownego 	<p>a)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Piotrków – Jan Olbracht – np. zwolnienie szlachty z opłaty celnej na towary przywożone z zagranicy lub produkowane i wywożone z majątków szlacheckich; ograniczenie prawa opuszczania wsi przez chłopą bez zgody właściciela; zakaz kupowania ziemi przez mieszczan <p>b)</p> <ul style="list-style-type: none"> – 1505 – spokój w państwie – oddanie władzy w ręce senatu (przedstawicieli możnowładztwa) groziło buntem średniej szlachty i ewentualną utratą władzy przez króla – żadne nowe przywileje i prawa nie mogły zostać uchwalone bez zgody obu izb sejmu – senatu oraz izby poselskiej 	<p>6 pkt</p> <p>(po 3 pkt za uzupełnienie każdego wiersza tabeli)</p>
2.	<p>np. wyłączne stanowienie prawa (np. uchwalanie podatków); kontrola działań króla i ministrów; wydawanie zgody na zwoływanie pospolitego ruszenia; określenie kierunków polityki zagranicznej (np. przez przyjmowanie poselstw obcych państw czy podejmowanie decyzji o wypowiedzeniu wojny bądź zawarciu pokoju)</p>	<p>np. Elekcja <i>vivente rege</i> była pierwszym krokiem do obalenia wolnej elekcji i wprowadzenia dziedziczenia tronu, co umocniłoby władzę królewską.</p>	<p>2 pkt</p>
3.	<p>K – ograniczenie przywilejów Kościoła katolickiego, PK – likwidacja odrębności Prus Królewskich S – zwoływanie sejmu co roku</p>	<p>K – egzekucja (odebranie) dóbr należących do domeny królewskiej bezprawnie zastawionych lub sprzedanych L – postulat unii realnej z Litwą U – zakaz sprawowania kilku urzędów państwowych jednocześnie przez jedną osobę</p>	<p>3 pkt</p>
4.	<p>np. równość prawna i polityczna wszystkich przedstawicieli stanu szlacheckiego; uprzywilejowana, decydująca pozycja szlachty</p>	<p>np. równość prawna i polityczna wszystkich przedstawicieli stanu szlacheckiego; uprzywilejowana, decydująca pozycja szlachty</p>	<p>3 pkt</p>

	<p>w sprawowaniu rządów w państwie; sejm oraz sejmiki ziemskie jako organy władzy państwowej; ograniczona rola władcy, który decyzje ważne dla państwa musiał podejmować wspólnie ze szlachtą podczas obrad sejmiku <i>(lub podobna, merytorycznie poprawna odpowiedź)</i></p>	<p>w sprawowaniu rządów w państwie; sejm oraz sejmiki ziemskie jako organy władzy państwowej; ograniczona rola władcy, który decyzje ważne dla państwa musiał podejmować wspólnie ze szlachtą podczas obrad sejmiku <i>(lub podobna, merytorycznie poprawna odpowiedź)</i></p>	
RAZEM			14 pkt